

Otellerin Çevreci Uygulamalarının Değerlendirilmesi: Yeşil Yıldızlı Bir Otel İşletmesinde Örnek Olay Çalışması

Assessment of Hotels' Environmental Applications: A Case Study in Green Star Hotel

Arş. Gör. Dr. Zeynep MESÇİ

Düzce Üniversitesi

Akçakoca Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu

E-posta: zeynepaslan@duzce.edu.tr

Özet

Kullanılabilir doğal kaynakların gün geçtikçe azalmasını önlemek ve gelecek nesillere yaşanabilir bir dünya bırakabilmek adına; çevreci uygulamalar ile işletmeler, çevreye verdikleri zararı en aza indirme çabası göstermektedirler. Tüketicilerin çevre konusunda hızla bilinçlenmeleri, işletmeleri çevre ile ilgili bilinçli uygulamalar gerçekleştirme durumunda bırakmıştır. Hızlı yaşam şartları ve yoğun çalışma temposu insanları daha sakin, doğayla baş başa ya da doğaya zarar vermeden hizmet veren konaklama işletmelerine yönlendirmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca verilen "yeşil yıldız" uygulaması da bu durumu teşvik etmek amaçlıdır. Ayrıca işletmelerde çevreye duyarlı uygulamalarla sadece toplumsal fayda değil aynı zamanda işletme ekonomisi içinde büyük kazançlar sağlamaktadır. Bu bağlamda çalışmanın amacı, çevreye duyarlı uygulamalarla hizmet veren otel işletmelerinin elde ettikleri ekonomik katkıları belirlemektir. Araştırmanın yöntemi nitel araştırma yöntemine dayanmaktadır. Araştırmanın verileri doküman incelemesiyle elde edilmiştir. Araştırma sonucunda otel işletmesinin, hem tasarruf sağlama hem de kaynaklarını daha verimli kullanma açısından önemli avantajlar sağladığı tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Çevreci uygulamalar, çevreye duyarlı tesis, yeşil yıldız

Abstract

Environmental practices and businesses show afford to diminish to damage that they give to the environmental in order to prevent the diminish of usable natural resources had to live a world that future generation can live. Businesses have to accomplish conscious application related to environmental because of being conscious rapidly about environmental. Rapidly increasing conscious of the importance of the natural environment has forced businesses to accomplish conscious application about environmental. Fast living conditions and more intensive pace of work lead people to accommodation serving without giving harming to nature within the naturel environmental and more peaceful. The green star practice given by the Culture and Tourism Ministry promote the purposes of this application in addition environmentally conscious practices in businesses provide not only social benefits but also great profit for the business economy. In this context the purpose of this study is to determine the economic contributions of hotel businesses serving environmentally conscious practices. The method of the study is qualitative research method. The data of the study is obtained from document review. As a result of the study, it is determent that hotel business gain significant advantages in terms of both providing saving and using their sources efficiently.

Key words: Environmental practice, environmentally friendly facilities, green star.

1. Giriş

Dünya nüfusunun hızla artması sonucu kullanılabilir doğal kaynakların paylaşımında kişi başına düşen miktar gün geçtikçe azalmaktadır. Doğal kaynakların tükendiğinin farkına varan bilinçli tüketici, bu farkındalığı tüm insanlara aktararak gelecek nesillere daha yaşanabilir bir dünya bırakma çabasına girmişlerdir. Bilinçsizce tüketilen ya da geri dönüşüm imkanı varken bir ürünün tamamen yok olmasına neden olan davranışların azaltılması hatta bu davranışların ortadan kaldırılması için bir takım çabalara girilmiştir. Gerek sivil toplum kuruluşları gerekse işletmeler bu farkındalığın bilincine vararak insanlarında bunu fark etmesi için çaba sarf etmektedirler. Özellikle işletmeler çevreye duyarlı uygulamaları gerçekleştirirken işletme ekonomisi içinde bir gelir olarak tasarruf sağlamaktadır. Bu kapsamda, işletme finansmanı için kayda değer bir kazanç elde edilmiş olmaktadır.

Hizmet esasının var olduğu turizm endüstrisinde de çevreci uygulamalardan uzak kalmak mümkün olmamakla birlikte konaklama işletmelerinde de çevreye duyarlı uygulamalar bakanlık kapsamında belgelendirilmektedir. Bu bağlamda Kültür ve Turizm Bakanlığının Çevreye Duyarlı Konaklama Tesisi (Yeşil Yıldız Simgesi) Belgesi alacak tesislerin, çevrenin korunmasına katkıda bulunurken, aynı zamanda tanıtım ve pazarlamalarında bir ayrıcalık oluşturabilmektedir. Ayrıca hizmet kalitelerinden ödün vermeden, işletmelerine ve ülke ekonomisine tasarruf yolu ile katkıda bulunabilecekleri, çevrenin korunmasında üstlenecekleri roller ile yörelerinde örnek tesislerin kurulabilmesine olanak sağlayabilmektedirler.

Rekabet edebilirliğin sınırlarının gün geçtikçe ortadan kalktığı turizm endüstrisinde çevreci uygulamalar ile rekabet avantajı imkânı elde edilebilmektedir. Ayrıca işletmelerin asıl amaçları olan kar maksimizasyonunu artırmak için çevreci uygulamalarının finansal performanslarına olumlu etkileri bulunmaktadır. Bu bağlamda çalışmada çevreye duyarlı uygulamalarla hizmet veren otel işletmelerinin sağladıkları ekonomik katkıları belirlenmeye çalışılacaktır.

2. Çevre Duyarlılığı

Çevre; insanların ve diğer canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları fiziki, biyolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel ortamdır (Çevre Mevzuatı, 2009). Başka bir ifadeyle bireyin, organizasyonun ve toplumun yaşamı üzerinde etkili olan kültürel, ekonomik ve fiziksel koşulların toplamıdır (Baki ve Cengiz, 2002:154).

İnsan ve doğa arasındaki bu etkileşim, insanın yeryüzünde yaşamaya ve kendisine ait yapay çevre oluşturmaya başlamasından bu yana sürekli doğa aleyhine gelişmektedir. Doğal çevre ve yapay çevre arasında adeta bir savaş yaşanmaktadır. Bir yandan doğal çevre daralmakta, diğer yandan yapay çevre büyümektedir (Çalışkan, 2003). Ancak günümüz insanının yaşam koşulları, doğal çevreye olan özlem ve en önemlisi doğal çevrenin yok olduğuna dair farkındalık oluşması çevreci hareketlerin başlamasını sağlamış hem insanlar hem işletmeler çevreye duyarlı faaliyetlerin gelişmesi için girişimlerde bulunmaya başlamışlardır.

Tüketicilerin çevre bilinçlerindeki artış ve çevreye zarar vermeyen ürünleri tercih etme eğilimleri, işletmeleri bu yönde stratejiler geliştirmeye yöneltmiştir. İşletmelerin çevre konusuna daha fazla özen göstermelerini sağlayan bütün bu nedenlerle "çevreye duyarlı işletmecilik" ya da "yeşil işletmecilik" olarak tanımlanan

yeni bir kavram ortaya çıkmıştır (Nemli, 2001:240). Çevreye duyarlı olmak; çevreye zarar verecek eylemlerde bulunmamak, ekolojik dengeyi bozmamak, çevre kirliliğine yol açmamak, yani gerçekleştirilen bütün eylemlere çevreci tutumu adapte etmek ve bunun tersi şekilde davrananlara belirli çerçevelerde müdahale etmektir. Çevreye duyarlı işletmecilik; ekolojik çevreyi karar alma süreçlerinde önemli bir unsur olarak dikkate alan, faaliyetlerinde çevreye verilen zararı en aza indirmeyi veya tamamen ortadan kaldırmayı amaç edinen, bu çerçevede ürünlerinin tasarımını, paketlemesini ve üretim süreçlerini değiştiren, ekolojik çevrenin korunması felsefesini işletme kültürüne yerleştirmek için çabalayan, sosyal sorumluluk kapsamında topluma karşı görevlerini yerine getiren işletmelerin benimsediği bir anlayıştır (Özocaklı, 2009).

İşletmeler çevresel ve finansal performanslarını arttırmak için çevresel altyapının geliştirilmesini (örneğin araçları, yöntemleri ve prosedürleri) kendi işgücü içinde, bilgi, beceri, yapı taahhüt ve bilgi yönetimi yeteneklerini arttırmak için operasyonlarının, yapılarının veya çevre yönetim sistemlerinin stratejik bir değerlendirmesini yaparak daha fazla fırsat yakalayabilirler (Feldman, 1996:15).

İşletme çevresi ise geçmişte; sosyal, politik, ekonomik ve teknolojik faktörlerin şirket performansını belirlediği bir çevre olarak tanımlanırken, günümüzde tanımdaki bu faktörlerin arasına “doğa” ve “doğal çevre” de eklenmiştir (Yaylı, 2012: 165). Çevreye duyarlı işletmecilik, doğal çevreyi karar alma süreçlerinde önemli bir unsur olarak dikkate alan, faaliyetlerinde çevreye verilen zararı en aza indirmeyi veya tamamen ortadan kaldırmayı amaç edinen bir anlayıştır. Ayrıca, ürünlerinin tasarımını, paketlemesini ve üretim süreçlerini çevreye uyumlu olacak şekilde değiştiren, bu anlayışı da işletme kültürüne yerleştirmek için çabalayan, sosyal sorumluluk kapsamında topluma karşı görevlerini yerine getiren işletmelerin benimsediği bir anlayışa dayanmaktadır (Nemli, 2001).

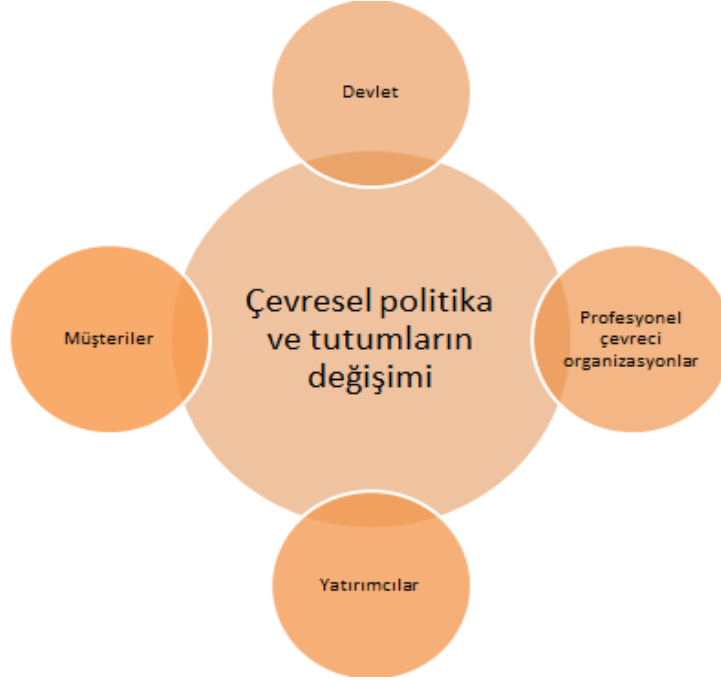
Böylece işletmeler sürdürülebilirlik kavramına verdikleri öneme paralel olarak çevreye verdikleri önemde gelişecektir. Yüksek (2013), göre turizmde sürdürülebilirlik, turizmin kaynağı olan doğal, tarihi ve kültürel, sosyal ve estetik değerlerin korunup geliştirilerek, çekiciliklerin devamını sağlamaktır.

2.1. Konaklama İşletmelerinde Çevreye Duyarlı Uygulamalar

Ekoturizmde kritik varlıkların tükenmesi ve çevresel sürdürülebilirlik gibi kilit noktalar gelecekte araştırmacıların en iyi uygulama ve araştırma alanlarını olacaktır (Hill ve Gale, 2009). Konaklama işletmelerinin ısıtma, soğutma, aydınlatma, yemek pişirme, temizlik, banyo, yüzme vb. pek çok faaliyeti ile çevreyi etkilemesi söz konusu olmaktadır. Son yıllarda bu çevresel etkilerin fark edilmesi ile bu sektördeki çevre uygulamaları önem kazanmaya başlamıştır. Fakat bu konudaki literatüre bakıldığında çevre konularında yapılan çalışmaların ağırlıklı olarak üretim işletmeleri üzerinde odaklandığı hizmet işletmeleri üzerinde çalışmaların nispeten yeni başladığı görülmektedir (Aykan ve Sevim, 2013). Çevresel farkındalığın toplumun her kesiminde oluşması işletmeleri de bu alana yöneltmektedir. Bunun sonucu olarak bu alandaki araştırmaların sayısı gün geçtikçe artmaktadır.

Konaklama işletmelerinin çevre duyarlılığı sadece artan bilinç değil aynı zamanda çok boyutlu bir etki altında olmalarından da kaynaklanmaktadır. Mensah (2004), bu durumu Şekil 1'deki gibi özetlemiştir.

Şekil 1. Otellerin Çevreye Duyarlı Olmasında Etkili Olan Faktörler

Kaynak: Mensah, I. (2004). Environmental Management Practices in U.S. Hotels, http://www.hotelonline.com/News/PR2004_2nd/May04_EnvironmentalPractices.html

Otel işletmelerinin faaliyetleri sonucu çevreye karşı olumsuz etkileri ortaya çıkmaktadır. Otel işletmelerinin çevre tahribatına doğrudan ve dolaylı etkileri şu şekilde sıralanmaktadır (Aslanertik ve Özgen, 2007):

- * Otel atık sularının toprağa sızması ve yeraltı sularının kirlenmesi,
- * Bahçe sulama, havuz doldurma gibi artezyenlerden aşırı su çekimi ile yeraltı su kaynaklarının azalması,
- * Otele turist ve malzeme getiren araçların yaydığı egzoz gazları ile havanın kirlenmesi,
- * Kıyı yapılaşması ile bazı canlı türlerinin üreme ortamlarının yok olması,
- * Elektrik, telefon gibi iletişim hatlarının yarattığı görsel kirlilik,
- * Reklam, ilan panoları gibi yönlendirme levhalarının yarattığı görsel kirlilik,
- * Otele gelen araçlar ve otel çevresinde yapılan yürüyüşler nedeniyle toprağın sıkışması ve erozyona sebebiyet vermesi,
- * Yapılaşma, yol inşaatları, enerji hatları için ağaçların kesimi,
- * Otele gelen kişilerin ziyaret ettikleri tarihi yerlerin gürültü, titreşim, ısı değişimi, kirlilik gibi nedenlerle aşınmaya uğraması,
- * Otellerde kalan turistlerin hem otelde hem de otel dışında çevreye attıkları atıklar,
- * Kemirgen hayvanlarla mücadele için aşırı miktarlarda ilaç kullanımı,
- * Bahçe düzenlemesi için gübre vb. tarım ilaçlarının kullanımında aşırıya kaçılması ve toprak kirliliği oluşumu,
- * Ekosisteme yapay endüstriyel yapıların getirilmesi,
- * Otellerde kullanılan ısıtma ve soğutma sistemlerinden yayılan emisyon gazlarının havayı kirletmesi,
- * Otellerdeki eğlence faaliyetlerinin gürültü kirliliği yaratması.

Birçok gelişmiş ve gelişmekte olan ülkede kitle turizminin yaygınlaşması ile turistik yerlerde otel işletmelerinin özellikle de büyük ölçekli otel işletmelerinin sayısı artmaya başlamıştır. Bu durumun olumlu çevresel etkileri, turizm aktiviteleri geliştikçe olumsuz bir hal almaktadır (Canyurt, 1998). Özellikle ülkemizde yoğun olarak uygulanan her şey dâhil sistemindeki tüketim anlayışıyla bu durum daha da artmaktadır. Bu durumla israf artmakta aynı zamanda çevreye ve ülke ekonomisine negatif artarak devam eden bir etki olarak ortaya çıkmaktadır.

Özellikle çevre yönetiminde ürünlerin satın alma sürecinden başlayarak imha edilme sürecine kadar çevre faktörü göz önünde bulundurularak işlemlerin gerçekleşmesi gerekmektedir. Şekil 2'de bu süreç özetlenmiştir.

Şekil 2. Konaklama işletmelerinde Çevre Yönetim Uygulamalarında Kullanılan Boyutlar

Kaynak: Kirk, D. (1995), 'Environmental Management in Hotels', *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 7(6), s. 5.

Küresel ısınmanın, ozon tabakasının zararlı etkilerinin dünyaya direk ulaşması dünya genelinde doğal kaynakların tahrip olmasına neden olmaktadır. Dünyadaki denizlerin kirliliğine yönelik yapılan bir araştırma, dünyada her yıl 450 milyar metreküp arıtılmamış ya da kısmen arıtılmış çöp, endüstriyel ve tarımsal atığın denize bırakıldığını ortaya koymaktadır. Bu duruma ülkemiz özelinden bakıldığında, sanayi tesislerinin yüzde 98'inde, belediyelerin yüzde 95'inde, turizm tesislerinin ise yüzde 81'inde atık arıtma tesisi bulunmadığı görülmektedir (Turizmde Bu Sabah, E. Tarihi:20.12.2013 http://www.turizmdebusabah.com/haber_detay~haberNo~37534~r_sayi~1.htm adresinden alınmıştır). Bu kapsamda gün geçtikçe bilinçlenen tüketiciye hitap edebilmek için çevreci uygulamaların artırılarak faaliyete devam edilmesi gerekmektedir.

Otel işletmelerinin yatırım aşamasından işletme aşamasına kadar olan olumlu çevresel etkileri öncelikle sosyal ve ekonomik çevre üzerinedir. İşletmenin planlama aşamasında görev alan kişiler inşaat aşamasında çalışanlar ve tedarikçiler için iş imkanları sağlamaktadır. Kuruluş ve işletme aşamalarında otel işletmeleri genellikle işgücünü yerel halktan, çeşitli tasarruflar sağlayabilmek adına gıda malzemelerini ise yerel tedarikçilerden sağlarlar. Turistlerin gittikleri yerlerden birtakım beklentileri

bulunmaktadır. Bu beklentiler, temiz bir çevre, korunmuş doğal ve tarihi güzellikler, güvenlik, sağlık hizmetleri, iletişim, telekomünikasyon kolaylıkları ve diğer alt yapı hizmetleridir (Aslanertek ve Özgen, 2007). Yazarların ifade ettiği gibi turistik faaliyetler gerçekleşirken sosyal, ekonomik ve çevresel olgulara artı değerler katmaktadır.

Turizm endüstrisinin en önemli işlevlerini yerine getiren otel işletmeleri de çevreci uygulamaları fark ederek bu alanda faaliyetlerine başlamışlardır. Avrupa, ABD ve Avustralya başta olmak üzere, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 2007 yılı istatistiklerine göre ülkemize gelen turistlerin % 42'si konakladıkları tesislerin çevreye duyarlı olduğunu görmek istemişlerdir. Bu durum ekoturist olarak ifade edilen kesimin ne kadar büyük bir ivmeyle çoğaldığını göstermektedir. Bu kapsamda turizm sektörü de yeni bir kavram olan "yeşil yıldız" la tanışmaktadır. Yeşil Yıldız Sertifika Sistemi, otellerin ve diğer turizm tesislerinin çevreye duyarlı birer işletme haline gelmelerini sağlayan bir yönetim sistemidir.

Yeşil Yıldız-Çevreye Duyarlılık Kampanyası (Kültür ve Turizm Bakanlığı); Sürdürülebilir turizm kapsamında, çevrenin korunması, çevre bilincinin geliştirilmesi, turistik tesislerin çevreye olan olumlu katkılarının teşvik edilmesi ve özendirilmesi amacıyla, 1993 yılından itibaren talep eden ve aranılan nitelikleri taşıyan konaklama tesislerine, Bakanlıkça Çevre Dostu Kuruluş Belgesi (Çam Simgesi) verilmiştir. Çevrenin korunmasına yönelik önlemler ülkemizde giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Bu nedenle, çevreye duyarlı konaklama işletmeleri için uygulanmakta olan sınıflandırma formu, güncellenmiş ve geliştirilmiş olup "Turizm İşletmesi Belgeli Konaklama Tesislerine Çevreye Duyarlı Konaklama Tesisi Belgesi Verilmesine Dair 2008/3 no'lu Tebliğ" ekinde, 22.09.2008 tarih ve 27005 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2013). Bu tarihten itibaren 2014 Mart ayında bakanlığın sayfasında güncellenen yeşil yıldızlı otel sayısı 62'ye ulaşmıştır. Bu durum da ülkede faaliyet gösteren otel işletmelerinin yeşil yıldız uygulamalarına duyarlı kalmadığını göstermektedir.

Bu tebliğle (27005 sayılı) enerji, su, çevreye zararlı maddelerin tüketiminin ve atık miktarının azaltılmasını, enerji verimliliğinin artırılmasını, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının teşvik edilmesini, konaklama işletmelerinin yatırım aşamasından itibaren çevreye duyarlı olarak planlanmalarını ve gerçekleştirilmelerini, tesisin çevreye uyumunu, çevreyi güzelleştirici düzenleme ve etkinlikleri, ekolojik mimariyi, çevreye duyarlılık konusunda bilinçlendirmeyi, eğitim sağlanmasını ve ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılmasını kapsamaktadır.

Çevreye duyarlı faaliyet gösterdiği için belge almak isteyen tesislerden; işletmenin çevre politikası ve eylem planına uygun olarak yapılan tüm faaliyetlerine ilişkin yıllık rapor, çalışan personelin çevreye duyarlılık konusunda eğitim programı sertifikaları, personele ve müşterilere verilen, ilan edilen dokümanlar, işletmenin su tüketimi, ısıtma ve soğutma için enerji tüketimi, elektrik tüketimi ve genel enerji tüketimi konusunda verileri gibi belgelerde istenmektedir. Bu uygulamada, tesislerin atık su planlamasından işletmenin deterjan seçimine kadar pek çok kriter göz önünde bulundurulmaktadır (27005 sayılı tebliğ).

Bu kriterler kapsamında değerlendirme için bakanlığa başvuran işletmeler aşağıda belirtilen şartları yerine getirerek yıldızlarına göre belirlenen asgari puanlanarak "yeşil yıldız"lı işletme belgelerine sahip olabilmektedir. Yeşil Yıldız Belgesi için gereken şartlar (Kültür ve Turizm Bakanlığı Yeşil Yıldız Başvuru formundan uyarlanmıştır):

- İşletmelerin çevre politikası ve eylem planı olması, bunun kağıt üzerinde kalmaması için de planı uygulayacak özel bir yetkili bulunması veya uzman firma hizmeti alınması;
- İşletmenin, su, ısıtma ve soğutmadaki enerji tüketimi, kullanılan kimyasal maddeler ve ortaya çıkan atık miktarını gösteren verileri toplaması ve izlemesi, havalandırmadan bulaşık ve çamaşır makinelerine tüm tesisat ve donanımların koruyucu bakım- onarımını periyodik yaptırması ve çevreye duyarlı atık su planının bulunması,
- Tesisteki tüm çalışanların çevreye özen göstermesini isteyen bakanlık, çevre bilincinin artırılması ve eylem planının uygulanması için personele eğitim verilmesi.
- Kahvaltı ve öğünlerde, en az iki yerel yiyecek ürününün sunulması, sağlıklı günlük yiyecek artıklarının hayır kurumlarına dağıtılması.
- Otelde yangın uygulamaları için; oda ve genel kullanım alanlarında tek kullanımlık ürünlerin bulunması.
- Yağmur ve arıtılmış atık sularının bahçe veya tuvalet rezervuarlarında kullanılması. Deniz suyundan içme veya kullanma suyu elde edilmesi.
- Binaların giriş kapılarında rüzgârlık veya hava perdesi bulunması, az elektrik tüketen cihazlar kullanılması ve deterjan konusunda önlemlerin alınması.
- Elektrik, ısıtma ve soğutma sistemiyle temiz sıcak su için kullanılan enerjinin tamamının, yenilenebilir bir enerji kaynağından sağlanması.
- Mimari tasarımının çevreye duyarlı olması,
- İnşaat sırasında çevreye zarar verilmemesi için önlem alınması ve yapı malzemelerinin çevreye duyarlı seçilmesi.
- Tesisin inşaat alanının çok geniş yer kaplamaması ve çevredeki vahşi hayvanların korunması.
- Odalarda elektrik sisteminin, müşteri odadan ayrıldığında otomatik kapanması;
- Isıtma ve soğutmada merkezi sistem kullanılması, enerjide sera gazı yayan kömür ve ağır petrolerden uzak durulması ve odaların en az yarısının sigara içilmez olması;

2.2. Çevre Duyarlılığın Konaklama İşletmeleri Maliyetlerine Etkisi

Çevre ile ilgili literatür taraması yapıldığında (Kahraman ve Türkay, 2009, Dinçer ve Gedik, 2010) otel işletmelerinin çevreci uygulamalarının ilk etkileri olarak ekonomik özelliklerinin ön planda olduğu görülmektedir. Ancak yapılan literatür taramasında çevreci otellerin bu tutumlarının işletmenin ekonomik durumuna ne kadar etki ettiğine rastlanılmamıştır.

Birçok gelişmiş ve gelişmekte olan ülkede kitle turizminin yaygınlaşması ile turistik yerlerde otel işletmelerinin özellikle de büyük ölçekli otel işletmelerinin sayısı artmaya başlamıştır. Bu durumun olumlu çevresel etkileri, turizm aktiviteleri geliştikçe olumsuz bir hal almaktadır (Canyurt, 1998). Çevresel etkilerin bir kısmı doğrudan otel işletmelerinden bir kısmı da dolaylı olarak bu işletmelerin faaliyetleri sonucu ortaya çıkmaktadır. Son yıllarda özellikle bilinçli tüketicilerin artmasıyla otellerin bu uygulamaları çevreye daha az zarar veren, gelecek nesilleri de düşünen uygulamalar haline gelmiştir. Suyun tasarruflu kullanılması, tasarruflu elektrik cihazlarının kullanılması, havlu nevresim gibi sık sık değiştirilmesi gereken ürünlerin belirli aralıklarla değiştirilerek bu bilincin tüketiciye de verilmesi otellerin finansal yapılarında da çeşitli rahatlamaları sağlamaktadır. Finansal kaynaklarını hem çevreye duyarlı

tüketici tipi ile müşteri sadakatini sağlayarak, hem de ekonomik açıdan bir gelir elde ederek gerçekleştirebilmektedir.

Çevreye yönelik çalışmalarının en önemli üç sebebini sırası ile sürdürülebilir çevre, küresel ısınma-iklim değişimine karşı tedbir ve ekonomik tasarruf sağlaması olarak belirtilmiştir. İşletmelerinin sürdürülebilir çevre duyarlılığına yönelik yerel yönetimler veya idarelerle yaptıkları ortak faaliyetlerde genellikle eğitim programları, ağaçlandırma çalışmaları ve çöplerin toplanması yönünde olduğu belirlenmiştir. Bunun dışındaki çalışmalarında, oteller daha çok kendi imkânlarını kullanmakta ve faaliyetlerini ulusal ya da uluslararası işletmelerin işbirliği ile yürütmektedirler (Dinçer ve Gedik, 2010).

Özellikle Avrupa pazarı ile çalışan otellerin çok ciddi tasarrufları söz konusudur. Avrupa halkı bu konuya çok iyi bakmakta ve yaklaşmaktadır. Avrupa topluluğunun çevreye duyarlı olmasının, Yeşil Yıldız Projesi'ni uygulayan otellere çok büyük avantajlar sağlayacağı görülmektedir. Yeşil yıldız uygulamasına geçen bir otel işletmesi, 2009 yılında, 950 kilogram atık yağın geri kazanılmasını sağlayarak, doğadaki 950 milyon metreküp içme suyunun kirlenmesinin önüne geçmiştir. Otel bünyesinde atık pillerin geri kazanılmasıyla, yaklaşık 26 bin metrekare toprağın kirlenmesi önlenmiştir (Yeşil Yıldız Otellerde Enerji Tasarrufu, E. Tarihi: 10.02.1013, [http:// www .normenerji. com.tr/menu_ detay.asp?id=7812](http://www.normenerji.com.tr/menu_detay.asp?id=7812), adresinden alınmıştır).

“Yeşil Yıldız” ile kurulan sistem, otellerde otokontrol mekanizması oluşturmaktadır. “Yeşil Yıldız” yönetim şekli, otelleri tasarrufa yöneltmekte ve gizli kayıpların da önünü kapatmaktadır. Özellikle Avrupa pazarı ile çalışan otellerin çok ciddi tasarrufları söz konusudur. Avrupa topluluğunun çevreye duyarlı olmasının, Yeşil Yıldız Projesi'ni uygulayan otellere çok büyük avantajlar sağlayacağı görülmektedir (Yeşil Yıldız Projesi ile Büyük Tasarruf Yapılabilir, E. Tarihi: 11.02.2011 [http://www.turizmdosyasi.com/haber_oku. asp?haber=2751](http://www.turizmdosyasi.com/haber_oku.asp?haber=2751), adresinden alınmıştır).

3. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmanın amacı, otel işletmelerinin faaliyetlerindeki çevreci uygulamaların sonucunda elde ettikleri ekonomik katkıları belirlemektir. Bu amaçla, otel işletmelerin faaliyet gösterdiği alanlarda çevresel uygulamalara bağlı olarak elde ettiği ekonomik katkılar belirlenmeye çalışılacaktır.

Konaklama işletmeleri çeşitli biçimlerde doğal çevreyle etkileşim içindedir. Bu etkileşim sonucunda doğal çevreye zarar vermektedirler (Kirk, 1995). Turizmde sürdürülebilirliğin önem kazandığı günümüzde işletmelerin çevreyle olan etkileşimleri çevreye zarar vermeyecek şekilde olması için çeşitli tutumlar sergilemekte ve bir takım uygulamalar gerçekleştirilmektedir.

Kültür ve Turizm Bakanlığınca, çevreci otellere bu tutumlarını belgelemek amacıyla verdiği “yeşil yıldız” belgesine sahip bir otel işletmesi araştırma konusuna örnek teşkil etmektedir. Bu bağlamda bu çalışmada örnek olay çalışması kullanılmıştır. Araştırmada örnek olay yönteminin kullanılması; araştırma konusunun kendi yaşam çevresinde incelenmek istemesine ve araştırma konusunun çevreci otellerin yapmış oldukları uygulamalarının ekonomiye etkisinin sınırlarının henüz kesin olarak belirlenmemiş olmasına dayanmaktadır. Bu kapsamda araştırma deseni oluşturulurken; bir görüşün teyit edilmek istenmesi, kendine özgü durumların söz

konusu olması ve daha önce bu konuda kimsenin çalışmaması dikkate alınarak bütüncül tek örnek olay deseni (Yıldırım ve Şimşek, 2000) tercih edilmiştir. Ayrıca bu yöntem, bir konu, olay işletme veya bölge hakkında ayrıntılı bilgi toplamaya olanak sağlayarak yeni kuramların geliştirilmesine fırsat verilmesi nedeniyle seçilmiştir (Yin, 1994:79; Akt: Topaloğlu ve Kılıç, 2010:23).

Tek örnek olay desenin gereği olarak da bu çalışmada yalnızca bir analiz birimi belirlenmiştir. İstanbul'da faaliyet gösteren "yeşil yıldız" belgesine sahip bir otel işletmesi araştırmanın örnek olay olarak seçilmiş ve çevreci tutumlarının ekonomik değerlerini (nakit değerlerini) hangi yönde etki etmekte olduğu ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Araştırmada öncelikle ikincil verilerden faydalanılarak literatür taraması yapılmıştır. Daha sonra doküman incelemesi ile sonuca ulaşılmıştır. Bu aşamada hangi dokümanların inceleneceği ve incelenecek dokümanların orijinalliği üzerinde durulmuştur. Öncelikle basın haberlerinin güvenilirliği konusunda oluşan kaygı nedeniyle bu tür dokümanların incelenmesi kapsam dışında bırakılmıştır. Değerlendirme sonucunda işletmenin web sayfasının doküman incelemesi için en uygun kaynak olacağı kararına varılmıştır. Bu kararda işletmeden istenilen her rapora ulaşılmamasının yanında web sayfasına hızla erişimin sağlanabilmesi ve web sayfasının işletmenin kurumsal bazı verilerini içermesi etkili olmuştur. Ayrıca, belirtilen verilere kolayca ulaşılabilmesi ve kontrol edilebilmesi de araştırma sürecinin güvenilirliğine katkı sağlaması açısından dikkate alınmıştır. Araştırmaya konu olan işletmenin web sayfasında, otel işletmesinin çevre politikalarını uygulamaya başladığı 2008 yılı itibari ile 2013 yılına kadar olan tasarruf değerleri dikkate alınmıştır. Bu veriler dikkate alınarak günümüz tüketim alanları (elektrik, doğalgaz, su ve deterjan) birim fiyatları baz alınarak tasarruf değerlerinin günümüz şartlarına dönüştürülmesi sağlanmıştır.

Bailey (1982)'e göre dokümanlar tek başına bir araştırmanın tüm veri setini de oluşturabilir, bu durumda dokümanların araştırmanın amacına göre kapsamlı bir içerik analizine tabi tutulması gerekir (Akt: Yıldırım ve Şimşek, 2008). İçerik analizinde veriler tanımlanmaya ve verilerin içinde saklı olabilecek gerçekleri ortaya çıkartabilmektir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu bağlamda "yeşil yıldız" belgesine sahip işletmenin yeşil işletmecilik kapsamında gerçekleştirdiği tasarruf değerleri işletmeye ve topluma nasıl katkı sağladığına ulaşılmıştır. Otel işletmesi İstanbul'da faaliyet gösteren 4 yıldızlı zincir bir işletmedir. Bu işletme, Dünya çapında 90 ülke ve 4000 otel işletmesi zincirinin bir üyesi olan, bu işletme kendisini; sosyal sorumluluklarının bilincinde, ülke ekonomisine katkıda bulunan, çevreye duyarlı bir kuruluş olarak yaşamın her alanında çevreyi korumak bilinciyle hareket etmek ortak inancına sahip bir kuruluş olarak tanımlamaktadır. Bu inanç doğrultusunda amaçlarını; çevreyi, ürün ve hizmetlerinin muhtemel etkilerinden korumak, bu amaçla programlar oluşturmak, amaç ve hedefler belirleyerek çevre yönetim sistemi oluşturmak, çevre performansını sürekli geliştirmek, ilgili kanun ve mevzuatlara uymak ve işletme kaynaklarını doğal dengeyi bozmadan kullanmak için gerekli tüm çalışmaları yapmak olarak tanımlamaktadır. İşletme 2009 yılı itibari ile Türkiye'nin ikinci İstanbul'un ilk "yeşil yıldız" belgesini alan otel işletmesidir.

4. Bulgular

Çalışmada araştırmaya konu olan otelin 2008-2013 yıllarına ait verilerine göre çevreci uygulamaları bu otel işletmesine ve topluma nasıl fayda sağlayacağına değinilecektir.

Bu çerçevede işletme çevrecilik konusunda çalışmalara başladığı tarihten itibaren ne kadar tasarruf sağladığı incelenmiştir. Bu açıdan bakıldığında otel işletmesinin finansal değerleri mikro boyutta işletme ekonomisi, makro boyutta ise toplumsal fayda açısından değerlendirilecektir. Öncelikle otel işletmesi açısından elektrik, su, doğalgaz ve deterjan giderlerinde elde edilen tasarruf değerlerine yer verilecektir. Otel işletmesine ne kadar gelir sağladığının yanı sıra toplumda bu tasarruf edilen miktarlar neler yapılabilirliği konusunda inceleme yapılacaktır. Daha sonra otel işletmesinin elde ettiği ve geri dönüşümüyle toplumda oluşabilecek fayda değerleri analiz edilecektir. Bu geri dönüşümü ise, kâğıt, plastik, cam, atık pil ve atık yağ ile sağlanan fayda hem işletme açısından hem toplum fayda ve sağlığı açısından değerlendirilecektir.

Tasarruf Değerleri

Elektrik: İşletme çevre politikaları yürürlüğe girdiğinden itibaren geçen süre zarfında 620.575KWh elektrik tasarrufu sağlamıştır. Bu durumda da yaklaşık olarak 230,624 TL işletme kasasında kalması sağlanmıştır. Bu tasarrufla işletme sabit maliyetleri olan işçi giderleri kira giderleri gibi harcamaları karşılayabileceği gibi toplum açısından bakıldığında ise bu tasarruf 4 kişilik 468 ailenin yıllık elektrik tüketimine denk gelmektedir. Sonuç olarak ülke elektrik tüketimine bir katkı sağlanmıştır.

Doğalgaz: İşletme çevre politikaları uygulanmaya başlandığından itibaren 134.726 m3 doğalgaz tasarruf etmiştir ve 68.170 TL nin işletme bünyesinde kalması sağlanmıştır. Ayrıca bu tasarrufla 90 (4 kişilik) ailenin yıllık doğalgaz tüketimi kadar tasarruf sağlanmıştır. Sonuç olarak ülke olarak doğal gaz bakımından dışa bağımlı bir durum söz konusu iken hem müşteri açısından hem de ülke ekonomisi ve işletme prestiji açısından bir farkındalık oluşturulmuştur.

Su: İşletmelere özellikle su tasarrufu konusunda bir farkındalık oluşturacağı düşünülerken bakanlık tarafından önerilmiştir. Otel işletmesi de bu konuda büyük tasarruflar sağlayarak bu farklılığa ulaşabilmiştir. 49.923 ton su tasarruf edilerek hem su konusunda gelecekte büyük sıkıntıların bir nebze de olsa önüne geçmiş bulunmaktadır. Bu miktar konut kullanımında birim fiyatıyla çarpılarak 146.273 TL işletmede kalması sağlanmıştır. Bunun yanı sıra 231 ailenin (4 kişilik) yıllık su tüketimi kadar tasarruf sağlamış bulunmaktadır.

Deterjan: Kimyasal maddelerin en fazla kullanıldığı ve çevreye zararın en fazla verildiği deterjan üretimleri en aza indirilerek ülke genelinde toplum sağlığına özelde de işletme kasansa bir fayda sağlanmış olmaktadır. İşletme 14.330 kg deterjan tasarrufu ile büyük ölçüde katkılar sağlamıştır. 50.153 TL nin işletme kasasında kalması sağlanmıştır. Bu tasarruf değerleriyle 358 ailenin (4 kişilik) yıllık elektrik tüketimi karşılanmış olmaktadır. Ayrıca kimyasallar daha az kullanılması sağlanarak çevreye en az zarar verecek şekilde işletme faaliyetleri sürdürülmüştür.

Toplumsal Katkı

Otel işletmesi sadece işletme kasası için katkı sağlayacak şekilde değil aynı zamanda topluma katkı sağlayacak kalemlerinde tasarrufu sağlamıştır. Bunlardan en önemlileri 25.104 kg kâğıt atığı geri dönüşüme kazandırılarak 427 adet ağacın kesilmesinin önüne geçilmiştir. Aynı zamanda 904 ton CO2 gazının atmosfere karışması önlenmiş bulunmaktadır.

Geri dönüşümü en zor olan ve geri dönüşümü özel işletmelerce yapılan plastikte de kayda değer bir yol alınmıştır. 13.518 kg plastik geri dönüşüme kazandırılarak 189.248 kWh enerji tasarrufu sağlanmıştır.

12.600 kg cam geri dönüşüme kazandırılmış ve 1.260 litre petrol tasarrufu sağlamıştır. Ayrıca 840 kg pil birikimi yapılarak geri dönüşümlü kazandırılmış ve 186.667 m² toprağın kirlenmesi ile 23 milyar litre suyun civa nedeniyle kirlenmesi önlenmiştir. Böylece içilebilir su kaynaklarının kirlenmesinin önüne geçilmiştir.

Özellikle atık yağların içme sularına karışması aşırı zararlar vermesi ile kullanılabilir su kaynakları kirlenmeye yüz tutmaktadır. Otel işletmesi 6.950 kg atık yağı geri dönüşüme kazandırarak 6.95 milyar m³ suyun kirlenmesinin önüne geçilmiştir.

Dünya genelinde hızla yayılan çevreci tutumların ne kadar büyük önem taşıdığı sadece bir örnek olayla ortaya koymak mümkün değildir ancak sadece bir otel işletmesi ile bu değerlere ulaşılabilen ise bu uygulamalar tüm otellerce uygulandığında topluma katkısı azımsanmayacak kadar fazla olacaktır. İşletme stratejik olarak gelecekteki potansiyel müşterilerine kapı açmakla birlikte işletme kasasına da yaklaşık olarak 500.000 TL fayda sağlamayı başarmıştır. Genelde de toplumsal faydanın yanı sıra işletmeye de büyük katkılar sağlamıştır.

5.Sonuç

Sürdürülebilir turizmin temel amacı turizm olayını, çevreye, topluma, tarihsel, doğal ve kültürel varlıklara zarar vermeden, bölge ekonomisine ve toplumsal yaşantıya sürekli katkıda bulunacak biçimde geliştirmektir (Karacan: 2002, s.677). Sürdürülebilir turizm amaçlarının gerçekleştirilebilmesi ancak turizm ile çevre arasındaki ilişkinin öneminin fark edilmesi, turizm endüstrisinin doğru bir biçimde planlanması ile gerçekleştirilebilir (Dinçer ve Gedik, 2010). Bu bağlamda bu çalışmanın konusu olan çevreci uygulamaları sonucu gerçekleşen tasarrufun hem toplumsal hem işletme yararına olduğu açıktır. Sürdürülebilir turizm kapsamında değerlendirilen çevreye zararın ortadan kaldırılması durumu gerçekleştirmiş olmaktadır.

Yapılan inceleme ve bulgular sonucunda çevreci uygulamaların özellikle çevre bilincinin arttığı şu dönemlerde büyük önemlilik arz ettiği görülmektedir. Ülkemizde 2014 itibari ile 62 otel işletmesi yeşil yıldız belgesine sahiptir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2014). Çevreci uygulamalar özelden işletme finansal kaynaklarına katkı, genelde de toplumsal faydası büyük faaliyetler olarak karşımıza çıkmaktadır. Kullanılabilir kaynakların gün geçtikçe yok olması bu uygulamaların önemini ortaya çıkartmaktadır.

Ülkemizde konaklama sektörünün giderek daha da büyük bir hal alması bu uygulamaların yaygınlaşması ile ülke geleceği için vazgeçilmez bir durumu gözler önüne sermektedir. Bu durumu teşvik amacıyla Kültür ve Turizm Bakanlığının başlattığı "yeşil yıldız" uygulaması da otellerin hem çevreci konumlarını belgelendirme hem de diğer işletmeleri teşvik ederek bu durumu ülkeye yaymak amaçlanmaktadır. Çalışmada görüldüğü gibi "Yeşil Yıldız" belgesini almış olan otel işletmesi yaklaşık 5 yıllık bir zaman diliminde toplumsal faydasının yanı sıra 500.000 TL nin işletme kasasında kalmasını sağlamıştır. Bu da yaklaşık olarak ortalama bir ücretle

çalıştırılan 150 çalışanın bir ay ücretine denk gelebilmektedir. Yada sabit yatırımlarla ileriye yönelik dönüştürülerek bu tasarrufun katkısı üst boyutlara çıkarılabilmektedir.

Çalışma birkaç otel işletmesi dahil edilip işletme verileri karşılaştırılarak karşılaştırmalı bir analiz yapılabilir. Çalışma ilerleyen aşamalar da Türkiye'deki tüm çevreci otelleri kapsayacak şekilde genişletilerek bu faaliyetlerin ülke ekonomisine olan katkısı saptanmaya çalışılabilir. İleri düzeylerde de bu uygulamaların sadece büyük ölçekli otel işletmelerinde değil küçük otel işletmelerinde uygulanabilirliği göz önüne alınarak çeşitli projelerle otel işletmeleri bu alanda uygulamalarına rehberlik edilecek çalışmalar planlanabilir. Ayrıca personel çevre konusunda bilinçlenmesini sağlamak amacıyla bu konuda çeşitli eğitimler verilebilir. Bu konuyu ilerde çalışacak araştırmacılar içinse müşterilerin ve personelin de tutumları ölçülerek çalışma birkaç boyutlu gerçekleştirilebilir.

6. Kaynakça

- Aslanertik, E. ve Özgen, I. (2007), 'Otel İşletmelerinde Çevresel Muhasebe' *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, Cilt 8, Sayı 2, 163-179.
- Aykan, E. ve Sevim, B.(2013), 'Konaklama İşletmelerinde Çevre Yönetimi Uygulamaları ve Algılanan Kurumsal İtibar Üzerindeki Etkisi: Kayseri ve Nevşehir Otelleri Üzerinde Bir Araştırma', *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 5/3, 93-113.
- Baki, B. ve Cengiz, E. (2002). "Toplam Kalite Çevre Yönetimi", *Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. XXI, 1.
- Canyurt, M.A. (1998). Turizm ve Çevre İlişkileri, İzmir'in Kentleşme Çevre Göç Sorunları ve Çözüm Önerileri Raporu, 96
- Çalışkan, M. (2003). *Yetişkinlerde Çevre Duyarlılığını Etkileyen Etmenler*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çevre Mevzuatı. www.cevreorman.gov.tr/yasa/yonetmelik.asp, E. Tarihi: 12.02.2013
- Diñçer, M.Z. ve Gedik, S. (2010). Sürdürülebilir Turizm Yaklaşımı İçinde İstanbul' Daki 5 Yıldızlı Çok Uluslu Konaklama İşletmelerinin Çevre Duyarlılığının Değerlendirilmesi, 11. Ulusal Turizm Kongresi, 2-5 Aralık, Kuşadası.
- Feldman, S. J. (1996). Does Improving a Firm Environmental Management System And Environmental Performance Result in a Higher Stock Price? November, *ICF Kaiser International*, inc. ss.15.
- Hill, J. and Gale, K. (2009). *Ecotourism and Environmental Sustainability: Principles and Practices*. Ashgate Publishing Limited, Aldershot.
- Kahraman, N. ve Türkay, O.(2009). *Turizm ve Çevre*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Karacan, A. R. (2002); *Çevre Ekonomisi ve Politikası*, Ekonomi, Politika, Uluslararası ve Ulusal Çevre Koruma Girişimleri, Ege Üniversitesi Yayınları, İİBF Yayın No:6, İzmir.
- Kirk, D. (1995), "Attitudes to Environmental Management Held by Group of Hotel Managers in Edinburg", *International Journal of Hospitality Management*, 17, 33-47.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2010) Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, *Çevreye Duyarlı Konaklama Tesisleri İçin Sınıflandırma Formu (Yeşil Yıldız-Çevreye Duyarlı Tesis Simgesi)*, Ankara.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (2011), *Çevreye Duyarlılık Kampanyası Hakkında Genel Bilgi*, www.kultur.gov.tr adresinden alınmıştır, E. Tarihi: 15.02.2011.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (2014), <http://www.ktyatirimisletmeler.gov.tr/TR,9579/turizm-tesisleri-islemleri.html>, E. Tarihi:01.04.2014.

- Mensah I. (2004), Environmental Management Practices in U.S. Hotels, http://www.hotelonline.com/News/PR2004_2nd/May04_EnvironmentalPractices.html, E. Tarihi:01.12.2013.
- Nemli, E. (2001). Çevreye Duyarlı İşletmecilik ve Türk Sanayinde Çevre Yönetim Sistemi Uygulamaları. *İstanbul Sanayi Odası Çevre Şubesi*, Yayın No:2000/11, Çevre. Yayın No: 2000/04, İstanbul
- Özocaklı, D. (2009). İmalat İşletmelerinde Çevre Duyarlılığı, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Topaloğlu, C. ve Kılıç, B. (2010), Turistik Ürün Çeşitlendirme ve Ekoturizm Kapsamında Ekoparklar ve Köyceğiz Palmiye Merkezi, SOİD Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi, Yıl 7, Sayı 3, 21-27.
- Turizm İşletmesi Belgeli Konaklama Tesislerine Çevreye Duyarlı Konaklama Tesisi Belgesi Verilmesine Dair Tebliğ (2008) Resmi Gazete, Sayı :27005.
- Yaylı, H. (2012); "Çevre Etiği Bağlamında Kalkınma, Çevre ve Nüfus", **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt:1, Sayı:15, ss. 151-169.
- Yıldırım, A.ve Şimşek, H. (2000). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, İkinci Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R. (1994), "Case Study Research: Design and Methods", Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage
- Yüksek, G. (2013), 'Sürdürülebilir Turizm', İçinde, S. Bahçe (Editör) ,*Alternatif Turizm*, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2744 1. Baskı.